

УДК 338.24

Л. П. Шацкова,
аспірант, Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса
Б. С. Аннаєв,
аспірант, Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЦІЛЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

L. Shatskova,
graduate student, Odessa national polytechnical university, Odessa
B. Annaev,
graduate student, Odessa national polytechnical university, Odessa

FEATURES OF STRUCTURE OF INNOVATIVE ACTIVITY EXPENSES OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISE DEPENDING ON THE PURPOSE OF USE OF ITS RESULTS

У статті розглянуто інноваційну діяльність як послідовний процес перетворення ідеї в конкретний продукт, технологію або послугу, що проходить етапи фундаментальних і прикладних досліджень, дослідно-конструкторських розробок, освоєння, комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування. Виділяючи найважливіші етапи інноваційної діяльності, визначено основні витрати, пов'язані із здійсненням різних стадій інноваційної діяльності, що виконується в масштабі промислового підприємства. З'ясовано, що промислове підприємство на різних етапах отримує різні результати, які можуть бути ідентифіковані у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності, тому при визначенні величини витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності, потрібно враховувати залежність від цілей використання її результатів та специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на різних етапах.

In article innovative activity as consecutive process of transformation of idea into a concrete product, technology or service is considered, takes place stages of basic and applied researches, developmental development, development, commercial realization and an aftersales service. Allocating the most important stages of innovative activity, the main expenses connected with implementation of various stages of the innovative activity which is carried out on the scale of the industrial enterprise are defined. It is found out that the industrial enterprise at different stages receive different results which can be identified in the form of intellectual property objects therefore at determination of size of the expenses connected with implementation of innovative activity it is necessary to consider dependence on the purposes of use of its results and specific expenses on massifs of intellectual property objects at various stages.

Ключові слова: витрати, склад витрат, інноваційна діяльність, промислове підприємство, об'єкти права інтелектуальної власності, стадії, етапи.

Key words: expenses, structure of expenses, innovative activity, industrial enterprise, intellectual property objects, stage, stages.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основними критеріями ефективності інноваційної діяльності виступають економічні та

фінансові параметри, що дозволяють порівнювати доходи від реалізації інноваційної продукції і витрати на створення і впровадження

інновацій. Для вирішення цього важливого завдання необхідно створення узгодженої системи управління витратами, що ґрунтується на взаємодії всіх функцій управління і охоплює всі етапи інноваційної діяльності. Система управління витратами інноваційної діяльності промислового підприємства дозволить об'єктивно оцінити оптимальний рівень витрат на їх проектування і матеріалізацію в конкретному продукті, здійснити калькуляцію витрат з позиції господарської стратегії організації у відношенні рівнів майбутньої собівартості і цін, обсягів продажу, ринкової частки і грошового потоку. Система управління витратами в інноваційній діяльності ще не отримала належного розгляду в теорії і слабо діє на практиці. Дослідження свідчать про відсутність цілісної системи економічного управління витратами і результатами в інноваційній сфері.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем у системі управління витратами інноваційній діяльності присвячені праці та публікації багатьох відомих фахівців. Найбільш значні роботи з дослідження економічних, обліково-аналітичних, організаційних інших аспектів, пов'язаних з управлінням витратами інноваційної діяльності, належать таким вченим, як: А.С. Бородкину, В.І. Відяпіної, П.М.М. Завліна, С.Д. Ильенковой, М.І. Іпатова, А.К. Казанцеву, М.Г. Карпуніної, А.П. Ковальову, Б.І. Майданчик, Н.К. Масовий, А.Я. Шухгальтеру, С.М. Ямпільському та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

При визначенні величини витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності промислового підприємства, необхідно визначити та врахувати залежність від цілей використання її результатів та специфічні витрати по масивам об'єктів права інтелектуальної власності на різних етапах інноваційної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження різних підходів до сутності інноваційної діяльності дозволили констатувати, що інноваційна діяльність може включати як всі етапи інноваційного процесу, так і бути його частиною або можлива певна комбінація етапів.

Розглянемо інноваційну діяльність як послідовний процес перетворення ідеї в конкретний продукт, технологію або послугу, що про-

ходить етапи фундаментальних і прикладних досліджень, дослідно-конструкторських розробок, освоєння, комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування [1].

До основних стадій інноваційної діяльності можна віднести:

- науково-дослідна діяльність;
- діяльність з впровадження різних видів інновацій.

Завдання, які вирішуються на першій стадії інноваційної діяльності, можуть бути досить різноманітні, але узагальнивши їх можна представити наступними етапами:

- дослідження: фундаментальні і прикладні;
- дослідно-конструкторські роботи.

Метою науково-дослідної стадії є усвідомлення потреб і можливості змін, відбір і розробка перспективних ідей, визначення можливості реалізації.

Відповідно до логіки розвитку інноваційної діяльності, її початок зазвичай пов'язують з проведенням досліджень фундаментального характеру, які поділяються на теоретичні, що формують нові наукові підходи до проблеми, і пошукові, що формують нові принципи створення виробів і технологій. Промисловими підприємствами проводяться пошукові фундаментальні дослідження, які завершуються обґрунтуванням та експериментальною перевіркою нових методів створення виробів і технологій. Результати пошукових досліджень — області можливого корисного використання наукових знань і принципові наукові основи цього використання.

На основі попередніх результатів ґрунтуються дослідження прикладного характеру, які можуть бути теоретичними, пов'язаними зі створенням моделей, і експериментальними, спрямованими на визначення способів застосування результатів попереднього етапу для вирішення практичних завдань, які мають комерційне значення. Мета прикладних досліджень — знаходження, дослідження і розробка принципів і методологій вирішення певних практичних завдань. Саме цей результат означає появу інноваційного рішення, в той час як результати попередніх стадій створюють умови і формують необхідну інформаційну та методологічну базу для народження інноваційних ідей. На формування завдань прикладних досліджень суттєво впливають потреби і запити суспільства і ринку. Виконання робіт на даному етапі пов'язано з ризиком втрат і високою ймовірністю отримання негативних результатів.

Таблиця 1. Специфічні витрати за масивами ОПІВ на етапах дослідження та розробки

ОПІВ	Витрати
Масив об'єктів патентного права	Витрати на проведення науково-дослідних робіт на: - теоретичні дослідження; - проведення експериментів; - проведення випробувань; - послуги сторонніх організацій; - складання та затвердження звіту; - пошукові роботи, включаючи дослідження ринку. Витрати на розробку: - ескізного проекту; - технічного проекту; - робочого проекту; - виконання розрахунків; - проведення випробувань; - послуги сторонніх організацій; - проведення авторського нагляду; - дизайн
Масив об'єктів авторського права	Витрати на теоретичні дослідження: - формулювання альтернатив: визначення напрямів розробки програмного забезпечення, технологій, постачальників і т.д; - оцінка альтернатив; - визначення сучасних технологій, необхідних для створення програмного забезпечення; - вибір альтернатив; - побудова інфологічної і даталогічної моделей; - нормалізація інфологічної і даталогічної моделей; - проектування вхідних і вихідних форм. - пошукові роботи, що включають попередню опрацювання проблеми, для вирішення якої створюються комп'ютерні програми або бази даних
Масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності	Витрати на розробку технічної документації: - знос комп'ютерів, які використовувалися при дослідженні ринку і розробки; - матеріальні витрати, пов'язані з розробкою нових секретів виробництва, топографії мікросхем, раціоналізаторських пропозицій; - зарплата персоналу, який розробляє нові секрети виробництва, топографії мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, і відрахування
Масив засобів індивідуалізації товарів і послуг	Витрати на маркетингові дослідження та аналіз: - аналіз стратегії компанії, стратегії маркетингу та рекламної стратегії компанії; - вивчення торгових марок конкурентів; - аналіз ринкової ситуації; - аналіз переваги споживачів

Надалі здійснюються роботи дослідно-конструкторського характеру, під якими розуміється перевірка результатів прикладних досліджень с метою виготовлення та обробки дослідних зразків, нових (удосконалених) технологічних процесів. На цьому етапі розробляється технічна документація: технічна пропозиція, ескізний проект, технічний проект, робоча конструкторська документація; виготовляються та випробуються дослідні зразки; розробляються технологічні процеси; визначаються найменування продукту, товарний знак, маркування, упаковка.

У залежності від стадій інноваційної діяльності за етапами можна визначити основні витрати, що виконується в масштабі промислового підприємства.

Так, до складу витрат підприємства на дослідження і розробки, виконані як власними си-

лами, так і за замовленням сторонніми організаціями входять:

— витрати на оплату праці працівникам, задіяним у проведенні досліджень і дослідно-конструкторських робіт, з урахуванням премій і компенсації у зв'язку з індексації доходів у межах передбачених законодавством норм. У витрати на оплату праці не включаються: матеріальна допомога, безпроцентні позики для працівників, оплата додатково наданих відпусток та інші види виплат, не пов'язані безпосередньо з оплатою праці;

— обов'язкові відрахування на соціальні потреби за встановленими законодавством нормами від фонду оплати праці вище перелічених працівників, крім тих видів оплати, на які страхові внески не нараховуються. Не враховуються відрахування на добровільне медичне страхування та інші види добровільного страхування працівників, в поза державні пенсійні фонди;

— витрати на придбання та виготовлення спеціального обладнання та засобів технологічного оснащення, призначених для використання в якості об'єктів досліджень та випробувань, включаючи витрати на його проектування, транспортування і встановлення;

— вартість придбаних з боку матеріально-виробничих запасів, палива, енергії, робіт і послуг сторонніх організацій та осіб, використовуваних при виконанні зазначених робіт, втрат від нестачі у межах норм, митні збори, витрати на транспортування, зберігання і доставку;

— капітальні вкладення на дослідження і розробки, в які входять витрати на придбання земельних ділянок, будівництво або купівлю будівель, на придбання обладнання, що включається до складу основних фондів, інші капітальні витрати, пов'язані з дослідженнями та розробками;

— суми амортизації по об'єктам основних засобів і нематеріальних активів, які використовуються в процесі виконання зазначених робіт, витрати на утримання та експлуатацію наукових установок, дослідницького обладнання, споруд, інших об'єктів основних засобів та майна;

— витрати на роботи, пов'язані з технологічним оснащенням, виробничим проектуванням, організацією виробництва, дизайном і початковим етапом випуску нових товарів, послуг, націлені на певні методи і виробничі процеси, технічні специфікації, необхідні для ви-

робництва технологічно нових товарів, послуг та здійснення нових процесів;

— інші витрати, які не враховані ні в одному з перелічених видів витрат і пов'язані з виконанням досліджень і розробок. Також вартість досліджень і розробок, виконаних сторонніми організаціями за договорами.

Структура інноваційних витрат безпосередньо залежить від стадії інноваційної діяльності. На стадії досліджень і розробок невелика частка матеріальних витрат: сировини, матеріалів, палива, енергії, переважають витрати на оплату праці та соціальне страхування. Дещо менше частка витрат на амортизацію, придбання наукового обладнання. Відносно великі інші витрати: оплата послуг зв'язку, відряджень і т.п. [2].

Здійснюючи інноваційну діяльність, підприємство на різних її етапах може отримати різні результати, які можуть бути ідентифіковані у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ) та стають новими об'єктами аналізу — витратами інноваційної діяльності. За результатами дослідження встановлено, що існуючі методи розрахунку величини витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності не враховують специфіку кожного з всього різноманіття ОПІВ, що можуть бути угрупованні у масиви як за складом, характером використання, так і за ступенем впливу на фінансові результати діяльності промислового підприємства. Крім того, в залежності від цілей визначення і типів ОПІВ необхідно враховувати набір показників, що впливають на величину витрат, пов'язаних з їх створенням, придбанням, правовою охороною. На підставі отриманих результатів було узагальнено специфічні витрати за масивами ОПІВ на етапах дослідження та розробки (табл. 1).

На стадії безпосереднього виробництва матеріалізованих досягнень науково-технічних розробок в масштабах, що визначаються запитами споживачів, та доведення нової продукції до споживача, здійснюється практична реалізація результатів інноваційної діяльності, яка включає наступні етапи:

- освоєння інновації:
  - а) підготовка виробництва;
  - б) освоєння промислового виробництва;
  - в) процес промислового виробництва;
- впровадження на ринок:
  - а) комерційна реалізація;
  - б) післяпродажне обслуговування.

Ця стадія передбачає вивчення і оцінку з точки зору задоволення потреб покупців і ви-

робничих можливостей, фінансових можливостей, забезпеченості патентного захисту. На цій стадії відбувається ще один відсів неперспективних варіантів, промислове виробництво підприємство починає тільки в тому випадку, якщо нововведення користується попитом, який гарантує стабільні доходи в певному проміжку часу. На цій стадії здійснюється випуск нової продукції високої якості в обсягах, що відповідають суспільним потребам, при мінімальних витратах. На цій стадії може відбуватися передача права на ОПІВ, наприклад за ліцензією. Це дає можливість компенсувати витрати на патентування.

На етапі освоєння інновації підприємство проводить маркетингове дослідження, виробляючи пробну партію продукту. Якщо дослідження ринку проходить успішно, починається підготовка до широкомасштабного просування товару на ринок, яка ведеться за двома основними напрямками: створення відповідних виробничих потужностей для збільшення обсягів виробництва та проведення рекламної кампанії нововведення і організації збутової мережі.

Запуск процесу промислового виробництва вимагає значних інвестицій для реконструкції або будівництва виробничих потужностей, підготовки персоналу, проведення рекламної кампанії. На цьому етапі інноваційної діяльності існують ризики відторгнення пропонуваного товару. Фінансування робіт, пов'язаних з освоєнням промислового виробництва нової продукції і подальшим вдосконаленням технології на цьому етапі в 6—8 разів більше, ніж витрати на дослідження і розробки [3].

Крім поточних інноваційних витрат — матеріальних витрат (за вирахуванням зворотних відходів), витрат на оплату праці, відряджень на соціальні потреби, амортизації основних засобів — до складу витрат підприємства на освоєння інновації входять:

— капітальні витрати, спрямовані на покупку або лізинг машин, обладнання, комплектуючих виробів та інших основних фондів, необхідних для впровадження нових або вдосконалених технологічних процесів і випуску нових товарів;

— витрати на придбання програмних засобів, які включають мови програмування, офісні додатки та засоби для їх розробки, графічні редактори та видавничі системи, колекції зображень і т.д.;

Таблиця 2. Специфічні витрати за масивами ОПІВ на етапі освоєння інновації

ОПІВ	Витрати
Масив об'єктів патентного права	- матеріальні витрати, пов'язані із створенням об'єкта патентного права; - зарплата технологів і відрахування; - знос пристроїв та обладнання, зайнятих у створенні об'єкта патентного права; - інженерно-консультаційні послуги з підготовки, забезпечення процесу виробництва; - витрати, пов'язані з навчанням або перекваліфікацією персоналу
Масив об'єктів авторського права	Витрати на схематичне зображення комп'ютерного ПЗ: - розробка обраного шляху, включаючи розробку конфігурації програмного забезпечення та інтерфейсу; - написання вихідного коду і перетворення його в об'єктивний код (кодування комп'ютерної програми, бази даних); - установка програми на жорсткий диск; - тестування створеної програми, включаючи паралельну обробку даних; - зарплата основних працівників: програмістів, постановників завдань, співробітників, які тестують готову програму, формують вихідні бази даних, а також нарахування на зарплату; - прями матеріальні витрати: вартість спожитої електроенергії та носіїв, на які будуть записані програми; - інші витрати: на витратні матеріали, відрядження основних працівників (якщо вони пов'язані зі створенням програми), послуги сторонніх організацій (якщо вони беруть участь у створенні програми); - функціональне наповнення програми, БД; - перевірка на коректність роботи функціонального наповнення системи
Масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності	Витрати на створення та ведення документації: - матеріальні витрати, пов'язані зі створенням нових секретів виробництва, раціоналізаторських пропозицій, топографії; - зарплата технологів і відрахування; - знос пристроїв та обладнання, зайнятих у створенні; - витрати на консультаційні послуги, отримані від профільного НДІ; - витрати, пов'язані з навчанням або перекваліфікацією персоналу
Масив засобів індивідуалізації товарів і послуг	Витрати на послуги різних фахівців сторонніх організацій (створені самостійно не визнаються нематеріальними активами): - вибір імені-марки, перевірка на охороноздатність (можливість підробки), перевірка на рекламождатність (сприйняття покупцями); - розробка дизайну і вибір стилю; - перевірка сприйняття дизайну і стилю покупцями

— витрати на роботи, пов'язаних з зміною процедур контролю виробництва та якості товарів, робіт, послуг, методів, стандартів;

— витрати на навчання та перекваліфікацію персоналу у зв'язку з освоєнням інновацій, надані як в самій організації, так і з використанням послуг сторонніх організацій;

— інші витрати, пов'язані з освоєнням інновацій не перераховані вище: оплата консуль-

тацій залучених кваліфікованих фахівців, інші роботи, послуги технологічного змісту, а також придбання об'єктів інтелектуальної власності, деякі інші витрати одноразового характеру.

На стадіях виробничої реалізації інноваційних рішень зростає частка матеріальних витрат при відносному скороченні інших, особливо витрат на оплату праці та соціальне страхування.

Таблиця 3. Специфічні витрати за масивами ОПІВ на етапі комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування інновації

ОПІВ	Витрати
Масив об'єктів патентного права	- реклама патенту на торгових виставках, у фахових журналах, спрямовану на стимулювання його впровадження; - реклама у всіх ЗМІ, спрямовану на кінцевого споживача
Масив об'єктів авторського права	- копіювання електронних даних і програм для комп'ютерних систем на нові носії; - підтримка в придатному для використання стані; - маркування примірників КП, БД; - налагодження IT-фраструктури; - послуги хостінга - розміщення на чужому сервері, який має постійне підключення до мережі Інтернет; - послуги колокації - розміщення власного сервера на території постачальника послуг, який забезпечує постійне підключення до Інтернету; - пов'язані з просуванням КП, БД в пошукових системах
Масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності	- реклама і просування для підвищення обізнаності клієнтів про продукцію, що випускаються на основі виробничого секрету; - дослідження ринку збуту нового продукту, - послуги з сертифікації якості нового продукту
Масив засобів індивідуалізації товарів і послуг	- розробку рекламної компанії; - просування найменування на різних виробках, товарах, що розширюють поточний асортимент; - просування назви в різних ЗМІ; - послідовне використання назви на фірмових бланках, в буклетах, прайс-листах, купонах, рекламних листівках і т.д.; - ефірна, друкована, стендова й інша реклама виробів, споряджені товарним знаком; - просування «товарів-доповнень» до існуючого асортименту виробів, споряджені товарним знаком; - спонсування спортивних, розважальних, культурних заходів з використанням найменування

Рис. 1. Результати інноваційної діяльності за її етапами

Далі показано специфічні витрати за масивами ОПВ на етапі освоєння інновації (табл. 2).

Комерційна реалізація інновації завжди побудована на маркетингу. Тому доводиться дотримуватися всі його основні принципи, які полягають у наступному:

- інновацію купують підприємства, щоб зайняти лідируючі позиції на ринку, щоб наздогнати конкурентів, щоб випередити конкурентів. Тому необхідно знати, які товари та послуги, які генеруються технологією, і в якій кількості можуть купити на ринку, щоб знайти зацікавленого клієнта;

- інновація має бути підготовлена до продажу — упаковано, тобто описано і присвоєно, бо без цього нічого буде запропонувати покупцеві. При цьому опис має бути зроблено в параметрах інтересу потенційного покупця, тому, що інакше наша пропозиція не буде зрозуміле і прийняте;

- інновація має бути оцінена в усіх варіантах її комерціалізації, тому, що без цього неможливо визначити: вигідна або не вигідна угода для підприємства і для споживача;

- інновація має просуватися на ринку, тому, що без цього потенційні покупці не дізнаються про його існування і пропозиції і їх не можна буде переконати купити його;

- повинен бути організований механізм продажу, включаючи післяпродажний супровід, бо без цього нововведення не буде прийнята і освоєна, і угода не відбудеться, тому що без цього споживач не зможе ефективно використовувати нововведення, розчарується і перестане мати з підприємством справу.

До складу витрат підприємства на випуск на ринок інновації входять:

- витрати на придбання нових технологій, які потрібні для реалізації інновацій: придбання патентних ліцензій і безпатентних ліцензій, "ноу-хау", товарних знаків, інших інжинірингових послуг, придбаних від сторонніх організацій;

- витрати, пов'язані з маркетингом інновацій: зондування ринку, початкова реклама, адаптація для різних ринків збуту, розгортання дистриб'юторських мереж;

- витрати, пов'язані з післяпродажним обслуговуванням інновації [4].

Нижче узагальнено специфічні витрати за масивами ОПВ на етапі комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування інновації (табл. 3).

На кожному етапі інноваційної діяльності принципове значення має прийняття ефективного рішення про правову охорону її ре-

Таблиця 4. Специфічні витрати за масивами ОПІВ, що виникають при правовій охороні результатів інноваційної діяльності

ОПІВ	Витрати
Масив об'єктів патентного права	<ul style="list-style-type: none"> - проведення патентного пошуку, що дозволяє перевірити винахід на існуючі аналоги, складання звіту про патентний пошук; - послуги зі складання переліку істотних ознак, описи; - оформлення документів та збір за подачу заявки на патент; - проведення експертизи: формальною - правильність підготовки пакету документів і основний - перевірка унікальності патентується винаходу, корисної моделі, промислового зразка; - встановлення рівня техніки для оцінки патентоспроможності винаходу, корисної моделі та складання звіту; - реєстрація винаходу і видачу патенту; - держмити за видачу патенту; - публікація відомостей про патент; - збір за підтримання чинності патенту; - реєстрація ліцензійного договору; - реєстрація договору про передачу прав
Масив об'єктів авторського права	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення охорони вихідного коду; - підготовка заявочних документів і подача їх на реєстрацію; - отримання свідоцтва про реєстрацію авторського права; - держмити за видачу свідоцтва; - реєстрація ліцензійного договору; - реєстрація договору про передачу прав
Масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення охорони документації, формул і т.д.; - пов'язані з підписанням співробітниками угод про нерозголошення таємниці, збереження конфіденційності; - підготовка заявочних документів і подача їх на реєстрацію топографії; - отримання свідоцтва про реєстрацію топографії; - держмити за видачу свідоцтва на топографію; - оформлення свідоцтва на раціоналізаторську пропозицію; - реєстрація ліцензійного договору; - реєстрація договору про передачу прав
Масив засобів індивідуалізації товарів і послуг	<ul style="list-style-type: none"> - проведення попереднього пошуку по базі зареєстрованих і знаходяться на реєстрації знаків на товари та послуги на тотожність і схожість; - складання комплексу документів для заявки на знак для товарів і послуг та її подачу; - підготовка документів для проведення експертизи по одному або декількох класах МКТП (міжнародний класифікатор товарів і послуг) щодо словесного, образотворчого або комбінованого позначення; - держмити за видачу свідоцтва про реєстрацію знака для товарів і послуг; - продовження терміну дії свідоцтва про реєстрацію знака для товарів і послуг; - публікація про видачу свідоцтва на знак для товарів і послуг; - публікація відомостей про видачу ліцензій на використання знака для товарів і послуг; - публікація відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг; - оформлення заявки на реєстрацію позначення походження товару; - держмити за видачу свідоцтва про реєстрацію права на позначення походження товару; - продовження терміну дії свідоцтва про реєстрацію права на позначення походження товару; - послуги патентного повіреного; - підготовка документів для отримання доменного імені; - реєстрація ліцензійного договору; - реєстрація договору про передачу прав

зультатів, що лежать в основі нового інноваційного товару. На рисунку 1 представлені результати інноваційної діяльності за її етапами.

На початкових етапах в якості правового захисту доцільно тільки забезпечення режиму конфіденційності. Патентування на цій стадії ведуть лише при появі надзвичайно оригінальних рішень, та й то лише для отримання пріоритету. Результатом найчастіше виступає те чи інше технічне рішення майбутнього штучно відтвореного матеріального об'єкта, який отримує своє вираження, як правило, у формі винаходу, топографії інтегральних мікросхем, комп'ютерних програм, баз даних. Вартість ОПІВ на цій стадії найнижча і навіть не покриває понесені витрати [5].

На етапі отримання дослідного зразка виникають вже більш реальні рішення. Саме на цій стадії доцільно проведення патентування

ОПІВ. Однак при активному патентуванні виникає небезпека розкриття секретів. Необхідно обережно визначити те, що можна не показувати в описі патентів і зберегти як комерційну таємницю. Зазвичай зберігають як ноу-хау інформацію, яку, досліджуючи зразки продукції, виявити неможливо. Основними науково-технічними результатами дослідно-конструкторських робіт можуть бути: винахід, промисловий зразок, корисна модель, комп'ютерні програми, бази даних, топографія інтегральних мікросхем, науково-технічна документація (ноу-хау). Вартість ОПІВ на цій стадії зазвичай наближається до розміру понесених витрат, якщо доцільність інвестицій в наступну стадію не викличе сумнівів.

На етапах освоєння виробництва і реалізації товару виходити на ринок з новою продукцією без повноцінної правової охорони нерозважливо. Якщо є попит, то конкуренти не-

Рис. 2. Специфічні витрати по масивах ОПВ за її етапами

минуче скопіюють нову продукцію і оригінальну ідею просування. Саме на цих етапах здійснюються обґрунтований відбір і орієнтація на реалізацію результатів, що дають найбільший ефект і забезпечують конкурентоспроможність підприємства. Результатом освоєння нововведення можуть бути винахід, промисловий зразок, корисна модель, комп'ютерні програми, бази даних, науково-технічна документація (ноу-хау), раціоналізаторську пропозицію. Результатом комерційної реалізації нововведення можуть бути винахід, промисловий зразок, корисна модель, топографія інтегральних мікросхем, комп'ютерні програми, бази даних, науково-технічна документація (ноу-хау), раціоналізаторську пропозицію, комерційне (фірмове) найменування, торгова марка (знак для товарів і послуг), географічне зазначення походження товарів.

При формуванні масивів ОПВ і стратегія управління ними важливо не тільки ідентифікувати охороноспроможні технічні, комерційні рішення і вибрати оптимальну форму, найголовніше, вибрати доцільний момент їх правової охорони з урахуванням підвищення комерційної цінності від етапу до етапу інноваційної діяльності [6].

Комплексна правова охорона здатна забезпечити захист інтересів промислового

підприємства: винаходи, корисні моделі захищать від копіювання технічних досягнень, захист зовнішнього вигляду виробу в якості промислового зразка не дозволить порушувати дизайнерське рішення, знак на товари дозволить індивідуалізувати товар. Розглянуто специфічні витрати за масивами ОПВ, які виникають при правовій охороні результатів інноваційної діяльності (табл. 4).

Отже, запропоновано при визначенні величини витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності, враховувати залежність від цілей використання її результатів та специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на різних етапах. Отримані результати дослідження були узагальнені на рисунку 2.

ВИСНОВКИ

Таким чином, при визначенні повних витрат на інноваційну діяльність промислового підприємства необхідно враховувати залежність від цілей використання її результатів — особливості складу витрат на ОПВ та підвищення комерційної цінності результатів від етапу до етапу. Практика показує, що застосовувані нині методи визначення повних витрат на інноваційну діяльність недосконалі,

при здійсненні пошуку методичного інструментарію щодо формування механізму управління витратами інноваційної діяльності необхідно виявлення охороноспроможних ОПІВ, визначення серед них домінуючих, вибір оптимальної форми правової охорони та ефективного використання. Однак ці завдання не можна вирішити без оцінки комерційної значимості результатів інноваційної діяльності, вибору ефективної форми комерціалізації, регулювання відносин між учасниками створення і використання комерційно значущого нового знання, що значно впливає на розмір та структуру витрат.

Література:

1. Від ідеї до продукту / М.С. Яворський, М.І. Ридель, В.В. Довжик, І.В. Дмитрасевич. — Львів, 2009. — 55 с.
2. Ільченко, О.О. Облік та аналіз витрат на інновації: управлінський аспект [Текст]: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук за спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / О.О. Ільченко. — Київ, 2009. — 21 с.
3. Костирко, Л.А. Аналітичний інструмент оцінювання ефективності витрат на інноваційну діяльність підприємства [Текст]: монографія / Л.А. Костирко, А.А. Мартинов, Г.О. Надьон. — Луганськ: Ноулідж, 2011. — 246 с.
4. Грицай О.І. Удосконалення класифікації витрат на інноваційні процеси промислового підприємства / І.О. Грицай // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009, № 6, Т. 3. — С. 219—223.
5. Гусаковська Т.О. Особливості формування ринкової ціни об'єктів інтелектуальної власності на різних стадіях їх життєвого циклу / Т.О. Гусаковська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту

КНТЕУ. — Чернівці: Книги-XXI. — 2008. — Вип. 1. Економічні науки. — С. 36—44.

6. Ковтуненко К.В. Особливості використання промисловим підприємством результатів його інноваційної діяльності / К.В. Ковтуненко // Экономика и управление: Научно-практический журнал Национальной академии природоохранного и курортного строительства. — № 4. — Симферополь: РИО НАПКС, 2013. — С. 15—19.

References:

1. Yavors'kyj, M. S. Rydel', M. I. Dovzhyk, V. V. and Dmytrasevych, I. V. (2009), Vid idei do produktu [From idea to product], L'viv, Ukraine.
2. Il'chenko, O. O. (2009), "Accounting and cost analysis for innovation: administrative aspect", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
3. Kostyrko, L. A. Martynov, A. A. and Nad'on, H. O. (2011), Analitychnyj instrument otsiniuvannia efektyvnosti vytrat na innovatsijnu diial'nist' pidpriemstva [Analytical tool for evaluating the cost effectiveness of enterprise innovation], Noulidzh, Luhans'k, Ukraine.
4. Hrytsaj, O. I. (2009), "Improving classification of expenditure on innovation processes of the industrial enterprise", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu, vol. 6, no. 3, pp. 219—223.
5. Husakovs'ka, T. O. (2008), "Features of formation of the market price of intellectual property at different stages of their life cycle", Naukovyj visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu KNTEU, vol. 1, pp. 36—44.
6. Kovtunencko, K. V. (2013), "Features of industrial enterprise results of its innovation", Ekonomyka y upravlenye: Nauchno-praktycheskyj zhurnal Natsyonal'noj akademyy pryrodookhrannoho y kurortnoho stroytel'stva, vol. 4, pp. 15—19.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2015 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"